

Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Iina Järvinen

Ida Huhdanperä

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2020

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

HUHDANPERÄ, IDA & JÄRVINEN, IINA:

Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö 45 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Lokakuu 2020

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, mitä erityistä tulee ottaa huomioon monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksella selvitettiin, mitä kehitettävää monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on varhaiskasvattajien näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoisuutta monimuotoisista perheistä ja nostaa esille monimuotoisten perheiden huomioimisen tärkeyttä Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön aineisto kerättiin Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen opettajille suunnatun kyselylomakkeen avulla.

Tuloksissa painottui monimuotoisten perheiden kunnioittava ja arvostava kohtaaminen sekä avoin kommunikaatio. Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä nousi esille perheiden taustojen ja toiveiden huomioiminen sensitiivisesti. Monimuotoiset perheet tarvitsevat erityistä tukea palveluihin ohjautumisessa sekä sopeutumisessa. Kehittämisenäkökulmasta esiteltiin eri perhemuotojen kanssa työskentelyn haasteita ja selvitettiin, mistä nämä haasteet johtuvat.

Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö vaatii varhaiskasvattajalta tietoa perheiden erityispiirteistä sekä tilannetajua. Varhaiskasvattaja toimii linkkinä varhaiskasvatuksen ja muiden palveluiden välillä, mikä vaatii palveluohjauksen hallitsemista. Jatkokehittämisen näkökulmasta varhaiskasvattajat tarvitsisivat lisää tietoa monimuotoisista perheistä ja siitä, kuinka niitä voitaisiin tukea. Edellä mainitut jatkokehittämistarpeet voitaisiin koota oppaaksi varhaiskasvatukseen. Avoimella kohtaamisella ja luottamuksen luomisella pääsee kuitenkin pitkälle monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Asiasanat: monimuotoiset perheet, varhaiskasvatus, perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in social services

HUHDANPERÄ, IDA & JÄRVINEN, IINA:
Cooperating with Diverse Families and Its Development in Early Childhood Education

Bachelor's thesis 45 pages, appendices 4 pages
November 2020

The purpose was to explore elements that must be considered when working with a diverse family. The aim was to discover development targets on cooperating with diverse families in early childhood education and increase knowledge of the diverse families.

The data were collected by means of a question survey. The survey included multiple choice questions and open questions therefore both qualitative and quantitative methods were applied. The data were analyzed using descriptive statistics as well as qualitative analyses.

An appreciative and open encountering and communication are emphasized in the results. The results show that families' backgrounds and wishes should be taken into consideration sensitively in early childhood education. Diverse families need special support on referring to services.

The employees in early childhood education must have knowledge about the service system and must be able to guide families to services they need. According to the study employees in early childhood education need more information about diverse families and methods on how to support them. A simple guide could be useful in the mundane of day care centers.

Key words: diverse families, early childhood education, cooperating with families

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MONIMUOTOISET PERHEET	7
	2.1 Perheiden muovautuminen nykypäivään	7
	2.2 Eri perhemuodot.....	8
3	PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSESSA	11
	3.1 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	11
	3.2 Monimuotoisten perheiden huomioiminen varhaiskasvatuksessa	12
4	TUTKIMUKSELLINEN OSUUS	17
	4.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	17
	4.2 Tutkimuskohteen esittely.....	17
	4.3 Tutkimusmenetelmä.....	18
	4.4 Aineiston analysointi	19
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	21
	5.1 Tutkimuksen esittely.....	21
	5.2 Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö.....	21
	5.3 Monimuotoisten perheiden tukeminen	26
	5.4 Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen.....	28
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
7	OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA.....	37
	7.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	37
	7.2 Pohdinta ja jatkokehittäminen	38
8	LÄHTEET.....	41
	Liite 1. Saatekirje	44
	Liite 2. Kyselylomake	45

1 JOHDANTO

Perheiden monimuotoisuus on nykypäivää. Monimuotoisten perheiden mallit eivät ole historiallisesti uusia ilmiöitä, vaan ne ovat yleistyneet vuosikausien saatossa (Väestöliitto 2007, 1). Arjessa kohdataan paljon erilaisia perheitä, jotka tulevat eri taustoista ja joiden perhemuoto poikkeaa ns. tavallisesta heteroydinperheestä. Vaikka Suomessa monimuotoisia perheitä on yli kolmasosa, ongelmana on, että niitä ei huomioida tarpeeksi. Jopa lainsäädännössä on usein suppea käsitys perheestä, vaikka yleisesti ajatellaankin, että laki kohtelee kaikkia tasapuolisesti. (Monimuotoiset perheet 2019.) Lainsäädännön lisäksi myös palvelujärjestelmä korostaa heteroydinperheitä, josta aiheutuu haasteita monimuotoisten perheiden arkeen. (Monimuotoiset perheet n.d.)

Opinnäytetyössämme tutkimme monimuotoisia perheitä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus koskettaa suurinta osaa 1–6 vuotiaista lapsista ja heidän perheistään. Vuonna 2018 76% päiväkotikäisistä lapsista oli päivähoidossa (THL 2019). Päiväkodeissa kohdataan siis päivittäin paljon erilaisia perheitä, joita pyritään tukemaan kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) korostetaan perheen merkitystä päivähoiton arjessa. Perhe tuodaan esille lapsen, kasvatuskumppanuuden sekä monimuotoisuuden näkökulmista.

Tutkimuksen tavoitteena on nostaa esille kehitystarpeita ja keinoja monimuotoisten perheiden tukemiseen varhaiskasvattajien näkökulmasta Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksessa. Haluamme tutkimuksellamme myös tuottaa lisää tietoa monimuotoisista perheistä varhaiskasvatukseen. Toteutamme opinnäytetyömme verkkokyselynä varhaiskasvatuksen opettajille. Valitsimme tämän tutkimusryhmän tulevan varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyden vuoksi.

Opinnäytetyömme on jaettu teoreettiseen ja tutkimukselliseen osuuteen. Teoreettinen osuus sisältää tietoa monimuotoisista perheistä ja niiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksellisessa osuudessa esittelemme tutkimuksemme menetelmän, tavoitteet, tarkoituksen ja

tutkimuskysymykset sekä pohdimme eettisyyttä ja luotettavuutta. Työmme lopussa esittelemme tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset sekä pohdimme opinnäytetyöprosessiamme.

2 MONIMUOTOISET PERHEET

2.1 Perheiden muovautuminen nykypäivään

Perheen määritelmä on muovautunut eri aikakausien saatossa (Paajanen 2007, 23). Perheen voi määritellä monilla eri tavoilla. Määrittelyyn voi tehdä kehityspsykologia, kulttuuri, lainsäädäntö, asiakas, oikeus- ja perhepolitiikka, palvelujärjestelmä, sukupolvisuus ja instituutiot. Perhettä ei siis voida määritellä niin, että se pätsisi kaikissa paikoissa kaikkina aikoina, vaan se määräytyy aina tilannesidonnaisesti. Perheen voi kuitenkin määritellä jokainen itse haluamallaan tavalla. (Jokinen 2017, 130, 138.) Lait ja palvelut pohjautuvat kuitenkin "ydinperhemalliin" ja sen ympärille (Väestöliitto n.d.).

Nykypäivänä perheet eroavat paljon toisistaan ja voivat muodoltaan olla toisistaan poikkeavia. Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan vuonna 2018 lapsiperheistä (561 965) 57,7% on perheitä, joissa elää aviopari (eri sukupuolta) ja lapsia. Avopareja, joilla on lapsia, on yhteensä 19,7% kaikista lapsiperheistä. Kolmanneksi eniten lapsiperheistä on sellaisia, joissa elää äiti ja lapsia (19,2%). Tutkimuksesta ei käy ilmi uusperheiden osuus. Tilastokeskuksen tutkimuksen "Uusperheet perhekoostumuksen ja lapsiluvun mukaan" vuonna 2018, uusperheitä on yhteensä 50 717. Jos verrataan uusperheiden määrää toisen tutkimuksen lapsiperheiden määrään, se on yhdeksän prosenttia kaikista lapsiperheistä. "Ydinperheet" eivät ole olleet ainoita perhemalleja, vaan monimuotoisia perheitä on ollut aina (Uro 2009).

Yhteiskunnan hyvinvointi vaikuttaa perheeseen, jota kautta se vaikuttaa esimerkiksi syrjäytymiseen ja käyttäytymiseen. Perhe puolestaan vaikuttaa lapsen hyvinvointiin merkittävästi. Jotta lapsen hyvinvointi voidaan turvata, tulee lapsen elinympäristön olla turvallinen. (THL 2020.) Perheet linkittyvät yhteiskuntaan varhaiskasvatuksen kautta. Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, joka mahdollistaa huoltajien osallistumisen opiskeluihin ja työelämään. Tätä kautta varhaiskasvatus auttaa heitä kiinnittymään yhteiskuntaan ja tukee perheiden toimijuutta yhteiskunnassa. (Opetushallitus 2018, 9.) Jotta edellä mainitut varhaiskasvatuksen tehtävät toteutuisivat, tulisi esimerkiksi

vuorohoitopaikkoja lisätä ja niiden tulisi olla saatavilla alueellisesti. Vuorohoitopaikkojen lisääminen mahdollistaisi yhä useamman vanhemman työnteon tai opiskelun. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.)

2.2 Eri perhemuodot

Erilaisia perhemuotoja ovat adoptioperheet, kahden kulttuurin perheet, lapsen kuoleman kohdanneet perheet, tahatonta lapsettomuutta kokeneet perheet, sijaisperheet, sateenkaariperheet, monikkoperheet, leskiperheet, uusperheet ja yhden vanhemman perheet. Näitä edellä mainittuja perhemuotoja kutsutaan monimuotoisiksi perheiksi (Monimuotoiset perheet-verkosto n.d.). Suomen Uusperheiden Liiton julkaisussa (2018) vuoden 2018 perheterapeutti Pekka Larkela kritisoi nyky-yhteiskuntamme ydinperheiden tukemista, sillä monimuotoiset perheet nostavat vahvasti päätään. Seuraavissa kappaleissa esittelemme erilaisia perhemuotoja, jotka näkyvät varhaiskasvatuksessa.

Adoptiossa lapsi liitetään osaksi perhettä ja juridisesti hänellä on samat oikeudet kuin perheen biologisilla lapsilla (Koskinen, Sarkkinen ja Svala 2014, 7). Lapsi voidaan adoptoida ulkomailta tai Suomesta ja adoptio voi tapahtua missä tahansa vaiheessa lapsen elämää (Monimuotoiset perheet n.d.) Adoptiolla pyritään turvaamaan lapsen kasvun ja kehityksen kannalta on tärkeit perheolosuhteet. Adoptoituja lapsia yhdistää usein erilaiset fyysiset tai psyykkiset erityistarpeet sekä hylätyksi tulemisen kokemukset. Kuitenkin näistä vaikeuksista huolimatta adoptoidut lapset ovat perheeseen haluttuja ja kauan odotettuja. (Koskinen, Sarkkinen ja Svala 2014, 7–8).

Kahden kulttuurin perheen vanhemmat ovat eri kulttuurien edustajia. He ovat siis syntyneet eri maissa, jolloin myös heidän kulttuuritaustansa sekä äidinkieliensä poikkeavat toisistaan lähes poikkeuksetta. (Monimuotoiset perheet n.d.) Kahdesta eri kulttuurista tulevat vanhemmat ja lapsi muodostavat yhteisen perhekulttuurin. Lapsen identiteetti pohjautuu molempien vanhempien kulttuuritaustoihin, mutta jokainen lapsi luo itse oman identiteettinsä vertailun, suhtautumisen ja kokeilun kautta. (Familia ry 2010, 13, 21–23.)

Lastensuojelun tukitoimena lapsi voidaan sijoittaa perheeseen, jolloin perheestä tulee sijaisperhe. Sijaisvanhemmat huolehtivat lapsen perustarpeista ja ovat lapselle kuin omat vanhemmat. Sijaisperhe voi olla lapsen ainoa perhe, mutta myös biologiset vanhemmat voivat olla mukana lapsen elämässä. Sijoitetuille lapsille ominaista voi olla se, että he eivät luota muihin ihmisiin erityisesti aikuisiin, sillä he ovat usein kokeneet pettymyksiä elämänsä varrella. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi, sijoitetut lapset saattavat tarvita erityistä tukea elämän eri osa-alueilla, jolloin ammattiapu saattaa olla tarpeen. Kun luodaan ja syvennetään perhesuhteita ja pyritään luomaan yhteistä perhe-elämää, taustalla on menettämisen pelkoa niin lapsen kuin vanhemmankin näkökulmasta. Sijoitus voi olla lyhyt tai pidempiaikainen. (Monimuotoiset perheet n.d.)

Sateenkaariperhe on perhe, jossa toinen tai molemmat vanhemmat kuuluvat johonkin seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön (Monimuotoiset perheet n.d.) Sateenkaariperheisiin lapsia syntyy ja tulee eri tavoilla (Jämsä 2008, 38). Vanhemmuus voi rakentua monella eri tapaa, joita ovat adoptio, biologinen vanhemmuus, etävanhemmuus, geneettinen vanhemmuus, huoltajuus, juridinen tai oikeudellinen vanhemmuus, lähivanhemmuus ja sosiaalinen (psykologinen) vanhemmuus. Perhemuotoja ovat kumppanuusvanhempien perhe, mies- tai naisparin ydinperhe, polyamorinen perhe, sateenkaariuusperhe sekä trans- tai muunsukupuolisen vanhemman/vanhempien perhe. Sateenkaariperheet saattavat kokea syrjintää ja joutuvat usein hakemaan hyväksyntää muilta. (Sateenkaariperheet n.d.)

Uusperheeseen kuuluu kaksi henkilöä, joista toinen tai molemmat on ollut avo- tai avioliitossa. Uusperheen rakentuessa mukana on myös lapsia aiemmista liitoista. Uusperheen lapset usein viettävät aikaa kummankin vanhempansa luona, jonka vuoksi lapset eivät välttämättä ole mukana jokapäiväisessä arjessa. Uusperheen muodostuminen on kaikille perheenjäsenille uusi tilanne, joka koskettaa jokaista. (Monimuotoiset perheet n.d.) Lapselle uusperhe on uusi ja jännittävä asia, mikä vanhemman on hyvä ymmärtää ja pyrkiä tukemaan lasta. Uusperheen muodostuminen ja identiteetin rakentuminen on pitkäkestoinen prosessi, johon voi mennä jopa 4–15 vuotta. (Supli 2020.)

Yhden vanhemman perheessä vastuu arjesta ja perhe-elämästä on yhdellä vanhemmalla. Yhden vanhemman perheet pitävät sisällään yksinhuoltajia, yhteishuoltajia, vuoroviikkovanhempia sekä yksin lasta odottavia. (Monimuotoiset perheet n.d.) Suomessa kaikista lapsiperheistä vuonna 2018 yhden vanhemman perheitä oli 22,5% (Tilastokeskus 2018). Jokaisella yhden vanhemman perheellä on oma tarinansa, yksinhuoltajuus voi olla suunniteltu perhemuoto, mutta toisinaan siihen voi liittyä traumaattisia kokemuksia, kuten toisen vanhemman kuolema tai ero. Yhden vanhemman perheissä verkoston merkitys korostuu ja apu arjessa on tärkeää, vaikka se olisikin pientä. (Monimuotoiset perheet n.d.)

3 PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa yhdistyvät kasvatus, opetus ja hoito, joita toteutetaan suunnitelmien ja tavoitteiden pohjalta. Varhaiskasvatuksen keskiössä on pedagogiikka sekä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kokonaisvaltainen tukeminen. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatus ottaa koko perheen huomioon ja tukee huoltajia lasten kasvatuksessa. Sen toteuttaminen pohjautuu valtakunnalliseen ja kunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä lisäksi jokaiselle lapselle luodaan oma varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien tai huoltajien kanssa. (Opetushallitus n.d.)

Huoltajien ja perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä painotetaan niin varhaiskasvatuslaissa

kuin varhaiskasvatussuunnitelmassakin. Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi määritellään seuraavasti: *”toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.”* (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, §2). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 34) korostaa vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä lapsen terveen ja turvallisen kehityksen, oppimisen ja kasvun edistämisen näkökulmasta.

Toimivan yhteistyön takaamiseksi, on aloitteellisuuden ja aktiivisuuden lähdettävä työntekijöistä käsin. Työntekijän tehtävänä on luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin luominen, mikä edistää osaltaan perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Tasa-arvoinen ja keskinäinen kunnioitus varhaiskasvatuksen ja perheiden välillä tukevat kasvatusyhteistyötä. (Varhaiskasvatussuunnitelma, 34).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) määritellään varhaiskasvatustyön arvoja, tavoitteita ja vastuita. Näistä tulee keskustella myös perheiden kanssa ja on hyvä ottaa huomioon perheiden omat arvot ja tavoitteet varhaiskasvatusta ajatellen. Varhaiskasvatussuunnitelman arvoperustassa todetaan, että "Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatukseen luoda edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle". (Varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 21, 34). On tärkeää tukea lapsen perheidentiteetin kehittymistä sekä perhesuhteita perheen koosta, muodosta ja taustasta riippumatta (Ahonen 2018, 29).

3.2 Monimuotoisten perheiden huomioiminen varhaiskasvatuksessa

Monimuotoisen perheen aloittaessa varhaiskasvatuksessa yhteistyö alkaa perheen taustojen selvittämisestä, joka auttaa luomaan lapselle yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman ja huomioimaan perheen kokonaisvaltaisesti (Monimuotoiset perheet n.d). Perheen ja lapsen elämässä voi olla mukana muitakin lapsi- ja perhepalveluita kuin varhaiskasvatus, mikä on hyvä huomioida. Tieto näistä palveluista tulee kuitenkin ainoastaan perheeltä itseltään, mikäli he haluavat niistä kertoa. (Adoptioperheet ry 2018, 27.) Vaikka varhaiskasvatus tukeekin perheitä kokonaisvaltaisesti, varhaiskasvattajan on hyvä pitää mielessä, että muutkin tahot ovat mukana perheen arjessa, eikä itse tarvitse olla muuta kuin mitä on (Perhehoitoliitto 2011, 11). Yleisesti yhteistyössä perheen kanssa perhe määrittää itse pitkälti sen, mitä haluavat päivähoiton tietävän, jolloin kaikki tieto ei välity varhaiskasvattajille. Jotkut monimuotoiset perheet haluavat, että heitä kohdellaan niin kuin muitakin perheitä heidän taustastaan tai perhemuodostaan riippumatta. Perheen toivetta tulee tällöin kunnioittaa. (Sateenkaariperheet 2020, 16.)

Päivähoidon arjessa on tärkeää kohdella kaikkia perheitä tasa-arvoisesti. Monimuotoisten perheiden kohdalla tasa-arvoinen kohtelu on lapsen kannalta erityisen tärkeää, jotta hänelle jää kokemus oman perheensä tärkeydestä. Päivähoidon arjessa tämä voidaan huomioida sensitiivisyytenä esimerkiksi

juhlapyhinä ja vanhempainilloissa. Sensitiivisyyttä voi tuoda esille pienillä teoilla esimerkiksi huomioiden monimuotoiset perheet omissa sanavalinnoissa. (Sateenkaariperheet 2020, 7.) Monimuotoiset perheet tulee huomioida rohkaisemalla vanhempia osallistumaan päiväkodin arkeen ja olemalla aktiivisia ja avoimia tuonti- ja hakemistilanteissa. Kaikkien perheiden kohdalla otetaan huomioon vanhempien ja lasten toiveet varhaiskasvatusta kohtaan. (Monimuotoiset perheet n.d.) Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä erityisen tärkeää on käyttää avoimia kysymyksiä suljettujen kysymysten tilalla. Tällainen avoin kysymys voi olla esimerkiksi ”Tuleeko paikalle vielä muita?” sen sijaan, että kysyttäisiin ”Tuleeko lapsen isä?”. Tällaisilla pienillä teoilla luodaan arvostavaa ja kunnioittavaa ilmapiiriä ja kohtaamista. (Väestöliitto n.d.)

Adoptioperheen lapsen kohdalla päivähoidossa on tärkeää tunnistaa ja tietää adoptiolasten mahdollisista erityishaasteista. Adoptiolapsen aloittaessa päivähoidossa pidetään aloituskeskustelu. Aloituskeskustelun tarkoituksena on selvittää kyseisen lapsen kehitysvaiheet ja muut tärkeät tiedot lapsesta varhaiskasvatuksen kannalta. Ennen kuin varsinainen päivähoito aloitetaan, adoptioperheen luokse olisi suositeltavaa tehdä kotikäynti, jonka tekee lapselle nimetty omahoitaja. Kotikäynti auttaa niin lasta kuin vanhempaakin varhaiskasvatuksen aloituksessa. Kotikäynti tuo lapselle turvallisuuden tunnetta tulevassa päivähoitopaikassaan, sillä yksi aikuisista on jo tuttu koko perheelle. Kotikäynnistä on hyötyä sekä perheelle että varhaiskasvattajillekin. Varhaiskasvattaja saa kotikäynnin avulla selkeämmän kuvan perheen tilanteesta ja lapsesta. (Adoptioperheet ry n.d, 16–17.)

Varhaiskasvatuksessa voidaan nimetä lapselle vastuukasvattaja tai omahoitaja. Vastuukasvattaja tekee tiivistä yhteistyötä perheen kanssa ja luo vahvaa vuorovaikutussuhdetta perheeseen ja lapseen. Vastuukasvattajamenetelmällä tuetaan lapsen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja autetaan sopeutumaan uuteen ympäristöön. Vastuukasvattaja on tärkeä adoptiolapselle, sillä he reagoivat voimakkaasti hoitajien vaihtuvuuteen, jonka vuoksi on tärkeää, että lapsella on yksi tietty aikuinen, johon voi turvautua päivähoidossa. Vastuukasvattajan läsnäolo päiväkotipäivissä voi auttaa lasta kestämään vanhemmasta erossaoloa.

Vastuukasvattajamenetelmässä on tärkeää huomioida perheen yksilölliset tarpeet. (Adoptioperheet ry n.d, 18.)

Sateenkaariperheiden kohdalla yhteistyössä on tärkeää huomioida luottamuksen rakentaminen ja siihen käytetty aika. Osalla sateenkaariperheistä saattaa olla negatiivisia muistoja virallisten tahojen kanssa toimimisesta, jolloin heidän voi olla vaikea luottaa uusiin tahoihin. Luottamuksen rakentaminen on tärkeää myös siksi, että sateenkaariperheet voivat epäröidä oman perhemuotonsa takia kertoa lapseen liittyvistä ongelmista ja huolista. Sateenkaariperheet voivat pelätä, että ongelmat yhdistetään heidän perhemuotoonsa. Sateenkaariperheillä voi olla kokemuksia tietynlaiseksi silmätikuksi joutumisesta ja perheroolien selittelemisestä, jonka vuoksi olisi tärkeää, että heiltä kysyttäisiin asioista suoraan. Kuitenkin on tärkeää muistaa hienotunteisuus ja perheiden yksilöllisyys. Yhtenä yhteistyömuotona sateenkaariperheen kanssa käytetään vanhemman mukaan ottamista päiväkodin arkeen esimerkiksi retkille, jotta epäluulot perhettä kohtaan hälvenisivät. (Sateenkaariperheet ry n.d, 16–17.)

Kahden kulttuurin perheen lapsen kohdalla erityisen tärkeää on päivähoiton aloituksessa tukeminen, johon voidaan tarvita ulkopuolisen tulkin apua. Päiväkodin työntekijän tulee olla kiinnostunut molempien vanhempien kulttuurista ja osoittaa arvostusta niitä kohtaan. Yksi tapa osoittaa kiinnostusta perheen kulttuuria kohtaan on pyytää vanhemmilta lista heidän äidinkielellään yleisistä sanoista, joita päiväkodissa käytetään. Kahden kulttuurin perheen kanssa on hyvä keskustella siitä, miten he toivoisivat, että heidän kulttuuriaan ja kieltään tuotaisiin esille päivähoiton arjessa. On hyvä uskaltaa kysyä vanhempien toiveita ja odotuksia suoraan molemmilta vanhemmilta, vaikka toinen vanhemmista ymmärtäisikin kieltä paremmin. Vanhempainillat ja muut tapahtumat ovat hyviä tilanteita rohkaista kahden kulttuurin perhettä tutustumaan muihin kaksikielisiin perheisiin vertaistuen saamiseksi, mutta myös suomalaisiin perheisiin, mikä auttaa ymmärtämään suomalaista kulttuuria. Kaikessa vanhempien ja kodin välisessä tiedonkulussa tulee varmistaa, että se on kaikille perheille ymmärrettävissä. (Duoduo n.d.)

Sijaisperheen kohdalla päivähoitossa yhteistyöhön voi osallistua enemmän tahoja kuin esimerkiksi ydinperheen kohdalla. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä

sijaisperheen kanssa ja tarvittaessa sosiaalityöntekijä voidaan ottaa mukaan. Tärkeää on kuitenkin muistaa myös lapsen biologiset vanhemmat yhteistyössä ja varmistaa, että he saavat tietoa lapsen varhaiskasvatuksesta. Virallisina huoltajina biologisilla vanhemmilla on täysi oikeus osallistua varhaiskasvatuksen palavereihin, jotka koskevat heidän lastansa. (Torila 2015.)

Sijaisperheessä elävä lapsi on saattanut kokea elämässään paljon epäonnistumisen tunteita, jonka vuoksi heille on tärkeää saada korjaavia kokemuksia. Päivähoidossa lapsi voi kokea selviytyvänsä ja saada myönteisiä kokemuksia, mikäli siihen tuetaan lasta. Sijoitettu lapsi saattaa käyttäytyä haastavalla tavalla, mikä kumpuaa lapsen varhaisten kiintymyssuhteiden ongelmista. Näistä on varhaiskasvattajana tärkeää olla tietoinen. Sijaisperheessä elävän lapsen elämässä aikuiset ovat saattaneet vaihtua usein, jonka vuoksi päiväkodissa tulisi kiinnittää huomiota pysyvyyteen. Päiväkodin olisi tärkeää pysyä samana koko varhaiskasvatuksen ajan ja ympärillä tulisi olla samat aikuiset, mikäli se on mahdollista. Vaikka sijaisperheessä eläminen ja lapsen varhaiset kokemukset vaikuttavatkin lapsen käyttäytymiseen ja hyvinvointiin vielä myöhemminkin, on tärkeää tunnistaa myös nykyhetken tekijät. Haasteisiin ja ongelmiin onkin tärkeää pohtia ratkaisua myös nykyhetkestä, eikä olettaa lastensuojelun asiakkuuden olevan syynä kaikkeen. (Nurminen 2011, 8–11.)

Varhaiskasvatuksessa uusperheen kohdalla on tärkeää selvittää perhesuhteet tarkasti ja ottaa selvää esimerkiksi siitä, ketkä ovat lapsen viralliset huoltajat. Tämä tulee selvittää, jotta työntekijät tietävät kenelle he saavat luovuttaa tietoa lapsen asioista. Virallisilta huoltajilta on kysyttävä erikseen lupa tietojen luovuttamiseen esimerkiksi äiti- tai isäpuolelle. Uusperheiltä on hyvä kysyä, keitä perheenjäseniä tulisi kutsua päiväkodin tilaisuuksiin mukaan. Vanhempien tulee tiedottaa päiväkotiin siitä, kenen luona lapsi milloinkin on ja siitä, kuka lapsen tuo ja hakee hoidosta. Tämä tieto on tärkeää lapsen havainnoinnin kannalta, sillä osa lapsista reagoi voimakkaasti kodin sisällä tapahtuviin muutoksiin ja esimerkiksi kotien välillä liikkumiseen. Tämä reagointi voi esiintyä esimerkiksi leikissä tai sosiaalisissa tilanteissa. (Kosoa ja Mäkelä-Lehtola 2014, 15–16.) Eroperheiden lapset kokevat keskimääräistä enemmän surua, ahdistusta ja vihan tunteita, jotka ovat varhaiskasvattajana tärkeää tiedostaa ja huomioida. Eroperheen lasta tulisi auttaa ymmärtämään hänen kokemiaan tunteita ja auttaa heitä käsittelemään

niitä. (Størksen, Thorsen, Øverland ja Brown 2012, 822). Varhaiskasvattajien tietämys uusperheistä auttaa heitä tukemaan ja ymmärtämään uusperheiden arkea. Kun varhaiskasvattaja on tietoinen uusperheistä, hän pystyy tukemaan niitä erilaisissa tilanteissa. Uusperheiden kannalta olisi ihanteellista, että kaikki asiat sujuisivat ja yhteistyö kaikkien osapuolten välillä toimisi mutkattomasti. (Kosola ja Mäkelä-Lehtola 2014, 15–16.)

Perhe, jossa on vain yksi vanhempi, saattaa tarvita apua arjessa. Yhden vanhemman perheen kohdalla verkoston kartoittaminen on tärkeää ja sen voisi tehdä esimerkiksi vasukeskustelussa. Myös voimavaroja on hyvä pohtia yhdessä perheen kanssa ja huomata, mikäli merkkejä voimavarojen vähyydestä ilmenee. Mikäli vanhemmalla ei ole riittävästi verkostoa ympärillään eikä hänen voimavaransa riitä arjen pyörittämiseen, varhaiskasvattajan tulisi olla tietoinen eri tahojen järjestämästä avusta ja tarjota sitä perheelle. Jokaisella yhden vanhemman perheellä on erilaiset taustat, jotka on hyvä tietää perheen tukemisen kannalta. Yhden vanhemman perhe on muodostunut joko omasta päätöksestä tai itsestä riippumattomista syistä. Perheen taustojen pohjalta pyritään miettimään parhaat mahdolliset tukemisen keinot perheelle. (Monimuotoiset perheet n.d.)

4 TUTKIMUKSELLINEN OSUUS

4.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tarkoituksena on kartoittaa sitä, mitä erityistä pitää ottaa huomioon monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksella selvitämme, miten monimuotoisia perheitä tuetaan yhteistyössä perheen ja varhaiskasvattajien kanssa. Selvitämme myös, mitä kehitettävää monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on varhaiskasvattajien näkökulmasta.

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille perheiden monimuotoisuuden ja yhteistyön huomioimista Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena on nostaa esille kehitystarpeita ja keinoja monimuotoisten perheiden tukemiseen varhaiskasvattajien näkökulmasta. Haluamme tutkimuksellamme myös tuottaa tietoa monimuotoisista perheistä.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Mitä erityistä tulee huomioida monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä?
2. Miten ja missä varhaiskasvattajat tukevat monimuotoisia perheitä päivähoidossa?
3. Mitä kehitettävää monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on varhaiskasvattajien näkökulmasta?

4.2 Tutkimuskohteen esittely

Toteutamme kyselyn Tampereen kaupungin päiväkoteihin. Tampereella on 82 kunnallista päiväkotia, jotka ovat jaettu viidelle palvelualueelle. Palvelualueita ovat etelä, kaakko, keskusta, koillinen ja länsi. Otimme yhteyttä Tampereen kaupungin päiväkotien johtajiin ja kartoitimme heidän haluaan olla mukana tutkimuksessamme.

Valitsimme Tampereen kaupungin päiväkodit tutkimuskohteeksi, sillä Tampereen varhaiskasvatussuunnitelma (2018) korostaa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Yhteistyössä huomioidaan vahvasti perheen yksilölliset tarpeet, moninaisuus sekä vanhemmat tai huoltajat (Tampereen kaupunki 2018, 37).

Toteutamme kyselyn varhaiskasvatuksen opettajille, koska varhaiskasvatuksen opettajan tehtäväkuvaan kuuluu vahvasti perheiden kanssa tehtävä yhteistyö (Opetusalan ammattijärjestö n.d.). Tutkimuksen rajaukseen vaikutti myös varhaiskasvatuksen opettajien pedagoginen osaaminen ja vastuu. Myös oma tieto ja tuleva työ varhaiskasvatuksen opettajana vaikutti rajaamiseen. On tärkeää tutkimuksen kannalta tuntea kohderyhmä hyvin, jotta voidaan olla varmoja, että he ymmärtävät teoreettiset käsitteet. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2005, 148).

4.3 Tutkimusmenetelmä

Suunnitellessa tutkimusta valitsimme ensimmäiseksi tutkimusmenetelmän, jonka jälkeen päätimme aineiston keruutavan. Päädyimme toteuttamaan tutkimuksemme määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistelmällä, jossa määrällisessä kyselylomakkeessa on muutamia avoimia kysymyksiä, joiden vastaukset ovat laadullisia.

Suoritamme tutkimuksen kyselylomakkeella (Liite 2.), joka on yleisin tutkimusmenetelmä, kun tehdään määrällistä tutkimusta (Vilkka 2015, 94). Valitsimme kyseisen tutkimustavan, jotta saisimme mahdollisimman laajan kuvan tutkittavasta asiasta. Tutkittavasta aiheesta ei ole vielä paljon tutkimustietoa, jonka vuoksi toivomme saavamme monipuolisia näkökulmia vastauksissa. Koska kyselyjoukkomme on hajanainen ja vastaajat työskentelevät eri yksiköissä, oli kyselylomaketutkimus paras vaihtoehto tutkimuksellemme (Vilkka 2015, 94). Vaikka kyselylomake oli paras vaihtoehto tutkimuksellemme, niin tiedostamme, että sen haittana on riski siitä, että vastaukset jäävät vähäisiksi ja palautuksissa saattaa olla viiveitä. (Vilkka 2015, 94.)

Ennen kyselylomakkeen luomista olimme päättäneet keskeiset käsitteet ja teoreettisen viitekehyksen, jotka luovat pohjan tutkimukselle. Itse kysely on vakioitu eli kaikilta kyselyyn vastaajilta kysytään samat kysymykset samalla tavalla. (Vilkkä 2015, 94.) Tutkimuksemme sisältää suljettuja monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä sekä sekakysymyksiä. Avoimet kysymykset edustavat tutkimuksessamme laadullista tutkimusmenetelmää. Avoimet kysymykset tuovat vastaajan äänen kuuluviin, kun tarjolla ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja. Koska perhe aiheena on moniulotteinen ja kokemukseen perustuva, koemme avointen kysymysten olevan tärkeitä. Kyselylomaketta muotoiltaessa pidämme mielessä tutkimuskysymyksemme. Tämä on tärkeää tutkimuksen pätevyyden eli validiteetin kannalta (Vilkkä 2015, 107.)

4.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysointivaihe on tutkimuksen kannalta ratkaiseva vaihe, joka on avainasemassa tutkimuksessa. Analysointi antaa vastauksia tutkimukselle ja tutkimuskysymyksille. Analysointi on tärkeää aloittaa heti, kun se on mahdollista eli heti kun aineisto on kerätty. Tällä mahdollistetaan aineiston selventäminen ja täydentäminen. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 216–2018.)

Kyselylomakkeen suunnitteluvaiheessa on tärkeää nimetä muuttujat ja antaa niille arvo, esimerkiksi jokin numero. Kun tämä tehdään jo etukäteen, säästyy aikaa analysointivaiheessa. Kyselyiden analysoinnissa vastausten taulukointi on avainasemassa. Tämä tarkoittaa sitä, että kyselylomakkeet numeroidaan ja siirretään taulukkoon eli havaintomatriisiin. (Vilkkä 2015, 109–111.)

Tutkimuksemme laadullisen osuuden vastauksille teemme sisällönanalyysin. Käytämme aineistolähtöistä analyysimenetelmää, joka aloitetaan aineiston pelkistämällä. Pelkistämisessä pyritään löytämään aineistosta merkittävät asiat, jonka jälkeen ne tiivistetään selkeämpään muotoon. (Leinonen 2018.) Seuraavaksi aineisto luokitellaan eli pilkotaan eri luokiksi, jonka jälkeen

selvitetään, kuinka monesti luokat esiintyvät aineistossa. Lopuksi luodaan taulukko, jossa luokat esitellään.

Aineiston analysoinnin jälkeen tuloksia tulee selittää ja tulkita. Jokainen tulkitsee tutkimusta ja sen vaiheita eri tavoin oma näkökulmastaan, vaikka tutkimustulokset ovatkin faktoja. Tutkimustuloksista luodaan johtopäätöksiä, jotka tiivistävät oleellimmat tulokset. Johtopäätösten avulla vastataan selkeästi tutkimuksen asettamiin ongelmiin. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 224–225.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Tutkimuksen esittely

Lähetimme kyselyn kaikkien Tampereen kaupungin päiväkotien johtajille, jotka välittävät kyselyn yksikkönsä varhaiskasvatuksen opettajille. Saimme opinnäytetyömme kyselyyn vastauksia yhteensä 16. Vastaaajista kuusi on opiskellut ammattikorkeakoulussa ja loput 10 ovat käyneet yliopiston. Kyselyyn vastanneiden keskimääräinen työkokemus päivähoitosta on 17,3 vuotta.

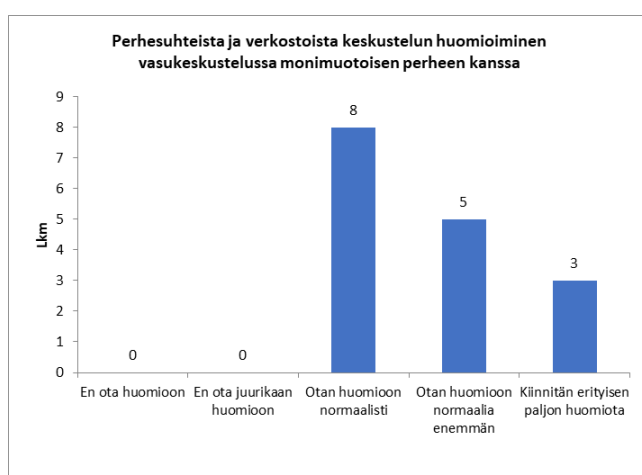
Tutkimuksen tulokset on jaettu kolmeen seuraavaan alalukuun (5.2, 5.3 ja 5.4) kyselylomakkeen otsikoiden ja tutkimuskysymysten mukaan. Monivalintakysymysten vastauksista on luotu kuvioita helpottamaan niiden läpikäymistä. Avointen kysymysten tulokset on analysoitu aineistolähtöisesti selittäen ja tulkiten.

5.2 Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

Lähestyimme monimuotoisten perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä kyselyssämme varhaiskasvatuksen aloituksen, vasukeskustelun, luottamuksen luomisen, juhlapyhien viettämisen ja varhaiskasvattajan oman itsensä sekä käytöksensä kautta. Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten päivähoiton aloituksessa (Opetushallitus 2018, 34.) Tämän vuoksi halusimme nostaa varhaiskasvatuksen aloituksen yhdeksi kyselymme teemaksi. Myös lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa korostuu huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Jotta tämä yhteistyö huoltajien kanssa toimii, tarvitaan luottamuksellinen suhde huoltajien ja varhaiskasvatushenkilökunnan välille. Luottamuksellinen suhde auttaa yhteistyön tekemistä myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä (Opetushallitus 2018, 34). Juhlapyhät halusimme nostaa yhteistyön kannalta esiin, sillä ne jakavat ihmisiä erilaisiin ryhmiin esimerkiksi kulttuurillisten syiden vuoksi. Monimuotoisten perheiden huomioiminen korostuu myös äitien- ja isänpäivänä, jolloin sateenkaariperheet

erottuvat joukosta (Monimuotoiset perheet 2020, 31). Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä korostuu varhaiskasvatushenkilöstön oma aktiivisuus (Opetushallitus 2018, 34.) Monimuotoisten perheiden kohdalla varhaiskasvattajan oma käytös korostuu erityisen paljon, jonka vuoksi halusimme kartoittaa, mitä varhaiskasvattajat huomioivat omassa itsessään ja käytöksessään. Tärkeää on kiinnittää huomiota esimerkiksi omaan puhetapaan, omiin ennakko-oletuksiin, tiedonkulkuun ja perheiden kuunteluun. Perheille voi ilmaista, että heidän tilanteensa on ammattilaiselle uusi ja heiltä voi kysyä suoraan heidän perhemuodostaan sekä ilmaista halunsa oppia lisää. (Monimuotoiset perheet 2020, 31–32.)

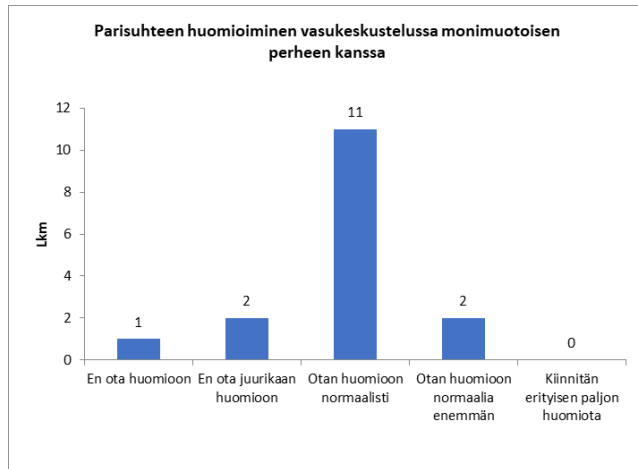
Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön sujumisen kannalta, varhaiskasvatuksen aloitus on tärkeässä roolissa. Kyselymme vastaajista suurin osa koki perheiden kanssa keskustelun tärkeimmäksi huomioitavaksi asiaksi varhaiskasvatuksen aloituksessa. Keskustelujen tärkeimmiksi sisällöiksi vastaajat mainitsivat perheen toiveet varhaiskasvatukselta, perheen tavat sekä perheen taustojen selvittämisen. Vastauksissa nousi esiin myös keskustelun ja tiedonkulun helpottamiseksi hankittavan tulkin merkitys erityisesti maahanmuuttajaperheiden kohdalla. Kaksi vastaajista toi esille työntekijän oman käyttäytymisen ja perehtymisen asiaan. Luottamuksen tärkeys sekä perheelle tärkeät asiat perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä tuotiin esille kaksi kertaa.

KUVIO 1. Perhesuhteista ja verkostoista keskustelun huomioiminen vasukeskustelussa monimuotoisen perheen kanssa.

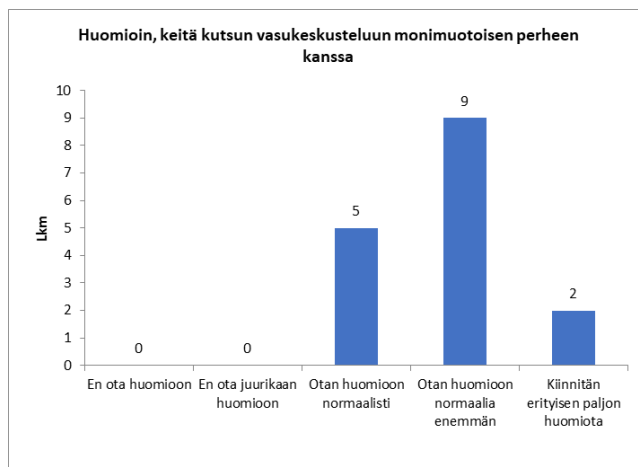
Kysyimme vastaajilta, mitä he ottavat huomioon vasukeskustelussa monimuotoisen perheen kanssa. Puolet vastaajista ottaa perhesuhteista ja

verkostoista keskustelun huomioon normaalisti. Viisi vastaajaa ottaa asian huomioon normaalia enemmän ja kolme vastaajaa kiinnittää asiaan erityistä huomiota.

KUVIO 2. Parisuhteen huomioiminen vasukeskustelussa monimuotoisen perheen kanssa.

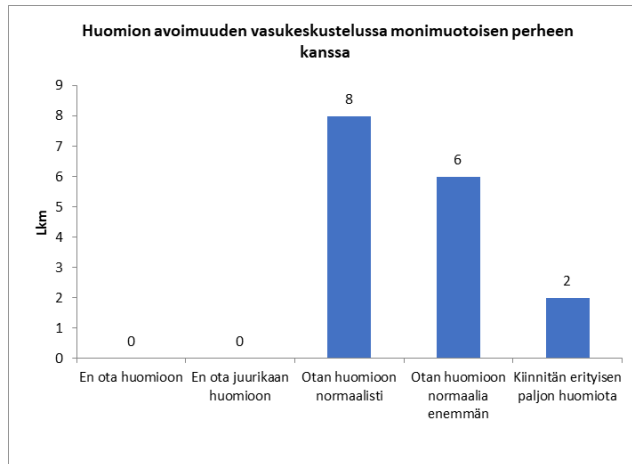
Suurin osa vastaajista (11) huomioi parisuhteen vasukeskustelussa monimuotoisen perheen kanssa. Kaksi vastaajaa ottaa parisuhteen huomioon normaalia enemmän monimuotoisen perheen kanssa ja kaksi vastaajaa ei ota juurikaan huomioon. Yksi vastaaja ei ota parisuhdetta ollenkaan huomioon vasukeskustelussa.

KUVIO 3. Huomion, keitä kutsun vasukeskusteluun monimuotoisen perheen kanssa.

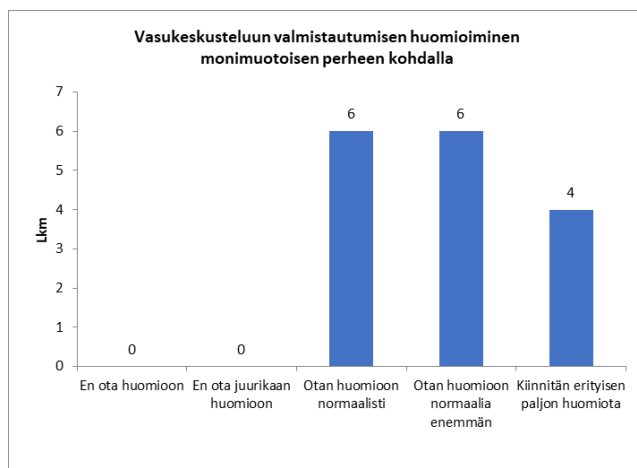
Selvitimme, miten varhaiskasvattajat huomioivat monimuotoiset perheet siinä, keitä he kutsuvat paikalle vasukeskusteluun. Suurin osa (9 vastaajaa) ottaa tämän huomioon normaalia enemmän monimuotoisen perheen kohdalla. Kaksi

vastaajaa kiinnittää asiaan huomiota erityisen paljon ja loput vastaajat huomioivat asian normaalisti.

KUVIO 4. Huomioin avoimuuden vasukeskustelussa monimuotoisen perheen kanssa.

Kyselyymme vastanneista varhaiskasvattajista kahdeksan ottaa normaalisti huomioon avoimuuden monimuotoisen perheen kohdalla vasukeskustelussa. Kuusi vastaajaa ottaa avoimuuden huomioon normaalia enemmän ja kaksi vastaajaa kiinnittää asiaan erityisen paljon huomiota.

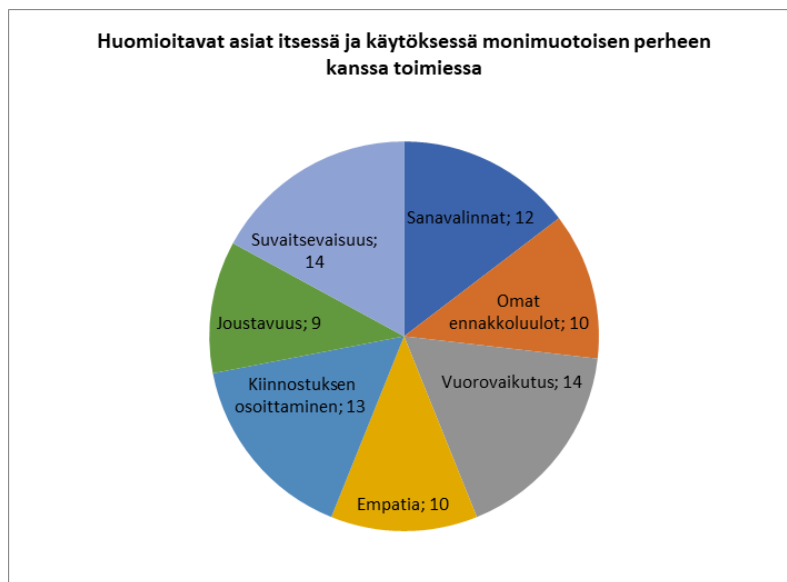

KUVIO 5. Vasukeskusteluun valmistautumisen huomioiminen monimuotoisen perheen kohdalla.

Halusimme selvittää, miten vasukeskusteluun valmistaudutaan monimuotoisen perheen kohdalla. Kuusi vastaajaa ottaa valmistautumisen huomioon normaalisti, kuusi ottaa huomioon normaalia enemmän ja neljä vastaajaa kiinnittää erityisen paljon huomiota tähän. Kaikki vastaajat ottavat huomioon vasukeskusteluun valmistautumisen jollain tapaa monimuotoisen perheen kohdalla.

Kysyimme vastaajilta, mitä erityistä liittyy luottamuksen luomiseen monimuotoisen perheen kanssa. Tärkeimmäksi luottamuksen luomisen keinoksi vastaajat nostivat avoimuuden puolin ja toisin. Avoimuuden lisäksi suuri osa vastaajista painotti vuorovaikutusta, johon viitattiin keskustelulla ja kuuntelulla. Kolmasosa vastaajista on sitä mieltä, että monimuotoisiin perheisiin tulisi suhtautua kuin muihinkin perheisiin. Luottamuksen rakentamiseksi vastaajista neljäsosa mainitsi perheiden kunnioittamisen. Kaksi vastaajista mainitsi kiireettömän kohtaamisen merkityksen luottamuksen luomisessa.

Monimuotoisten perheiden huomioiminen päivähoiton arjessa näkyy esimerkiksi juhlapyhien viettämisessä. Melkein jokainen vastaaja mainitsi perheiden toiveiden ja taustojen huomioon ottamisen juhlapyhien vietossa. Juhlapyhä tulisi muutaman vastaajan mielestä viettää lasten oman kulttuurin mukaan. Vastaajat toivat esille sensitiivisyyden esimerkiksi tärkeän ihmisen päivän viettämisestä kautta. Yksi vastaajista nosti esille lapsen ja perheen kanssa keskustelun heidän kulttuurin juhlapyhän vietosta.

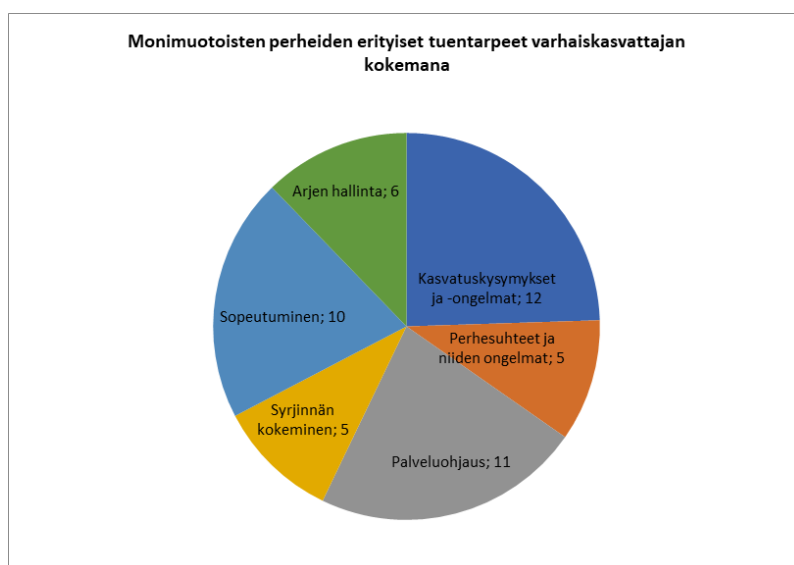
KUVIO 6. Huomioitavat asiat itsessä ja käytöksessä monimuotoisen perheen kanssa toimiessa. Kuvion numerot osoittavat vaihtoehdon esiintyvyyden määrän.

Selvitimme kyselyssämme, mitä asioita varhaiskasvattajat huomioivat itsessään ja käytöksessään monimuotoisen perheen kanssa toimiessa. Vastaukset jakautuivat melko tasaisesti kaikkien vastausvaihtoehtojen kesken, mutta eniten vastauksia sai vuorovaikutus ja suvaitsevaisuus, jotka kummatkin vastattiin 14

kertaa. Toiseksi eniten vastauksia sai kiinnostuksen osoittaminen ja kolmanneksi eniten sanavalinnat. Lisäksi avoin kysymys ”jokin muu, mikä” sai muutamia vastauksia. Kaksi vastaajaa toi esille monimuotoisten perheiden tasavertaisuuden muiden perheiden kanssa. Muutama vastaaja mainitsi sanattoman viestinnän eli katsekontaktin, kehonkielen ja kättelyn. Ystävällisyys ja kunnioitus monimuotoisia perheitä kohtaan mainittiin vastauksissa molemmat yhden kerran. Yksi vastaajista nosti esille työntekijän tiedostamattomat tavat ja asenteet.

5.3 Monimuotoisten perheiden tukeminen

Tutkimuksemme toinen tutkimuskysymys liittyy monimuotoisten perheiden tukemiseen. Otimme kyselyllämme selvää siitä, minkälaisissa asioissa monimuotoiset perheet tarvitsevat tukea, miten perheitä tuetaan niissä, miten päiväkodeissa näkyy monimuotoisten perheiden tukeminen ja mitä keinoja varhaiskasvattajat ovat kokeneet hyödyllisiksi tukemisen keinoiksi monimuotoisten perheiden kohdalla.

KUVIO 7. Monimuotoisten perheiden erityiset tuentarpeet varhaiskasvattajan kokemana. Kuvion numerot osoittavat vaihtoehdon esiintyvyyden määrän.

Selvitimme, minkälaisissa asioissa monimuotoiset perheet, varhaiskasvattajien kokemusten mukaan, tarvitsevat erityistä tukea. Eniten vastauksia sai vaihtoehto ”kasvatuskysymykset ja -ongelmat”, joka vastattiin 12 kertaa. Toiseksi eniten

vastauksia sai ”palveluohjaus” ja kolmanneksi eniten ”sopeutuminen”. Kolme muuta vastausvaihtoehtoa ”arjen hallinta”, ”perhesuhteet ja niiden ongelmat” ja ”syrjinnän kokeminen” saivat kuusi tai viisi vastausta jokainen. Annoimme vastaajille myös vaihtoehdon kertoa itse, minkälaisissa asioissa monimuotoiset perheet heidän kokemuksensa mukaan tarvitsevat erityistä tukea. Kolme vastaajaa mainitsivat seuraavat tuentarpeet: Suomen lain ymmärtäminen, kieli ja päiväkotiarhi.

Pyysimme vastaajia valitsemaan yllä olevassa kaaviossa (Kuvio 7) mainituista tuentarpeista yhden tai useamman ja kertomaan, miten he tukisivat tai ovat tukenut perhettä siinä. Yli puolet vastaajista valitsivat palveluohjauksen. Varhaiskasvatus on linkki muiden palveluiden välillä. Perheiden kanssa keskustelemalla pystyy arvioimaan perheen tilannetta ja tarvittaessa ohjaamaan oikeiden palveluiden äärelle. Moni vastaajista mainitsi palveluohjauksen yhteydessä Tampereella toimivat varhaiskasvatuksen ohjaajat, jotka auttavat taidokkaasti monimuotoisten perheiden tilanteissa. Yli puolet vastaajista valitsivat myös sopeutumisen. Tukemisen keinoiksi nousivat tulkkipalvelut, kuvien käyttö, suomen laista ja kasvatustutkimuksista kertominen, erilaisten palveluiden käytössä ohjaaminen sekä päiväkodin kaavakkeiden täyttäminen yhdessä perheen kanssa. Kolmanneksi eniten tukemisen keinoja vastaajat kertoivat kasvatuskysymyksiin. Keinoiksi nousivat ratkaisuiden pohtiminen yhdessä perheen kanssa, oman osaamisen välittäminen, keskustelu ja ohjaaminen oikeiden palveluiden äärelle. Kaikkien vastaajien vastauksia yhdistivät vaihtoehdosta riippumatta valppaus, yksilöllisyys, avoimuus, lapsen etu, riittävä tieto varhaiskasvattajalla, omien asenteiden reflektointi ja luottamuksen luominen.

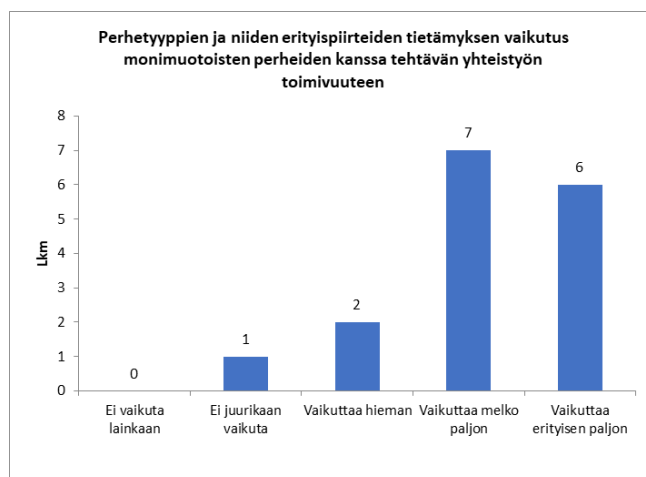
Monimuotoisten perheiden tukeminen on tärkeää ja tukemista voi toteuttaa monella eri tavalla. Kysyimme, miten monimuotoisten perheiden tukeminen näkyy päiväkodeissa. Eniten vastaukset sisälsivät keskustelua, varhaiskasvatuksen ohjaajan sekä kuvien käyttöä ja tulkkipalveluita. Toiseksi eniten vastauksia sai henkilökunnan koulutus ja palaverit sekä kolmanneksi eniten erityisopettaja, palveluohjaus ja avoimuus niin perheen kuin varhaiskasvattajien puolelta. Muutama vastaajista nosti esille tekemisen

perustelemisen, sadut, ongelmien ennakkoinnin, kuuntelun ja henkilökunnan tiedottamisen monimuotoisesta perheestä ja heidän kanssaan toimimisesta.

Kysyimme vastaajilta, minkä he ovat kokeneet hyödyllisiksi tukemisen keinoiksi monimuotoisten perheiden tukemisessa. Moni vastaajista vastasi palveluohjauksen tai viittasi siihen. Toiseksi eniten vastauksissa esiintyi luottamuksen luominen, keskusteleminen ja tulkkipalvelut sekä kolmantena avoimuus. Muutamissa vastauksissa tuli esille kuunteleminen, kuvien käyttö, ennakkoluulottomuus sekä oma käytös tai teot.

5.4 Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen

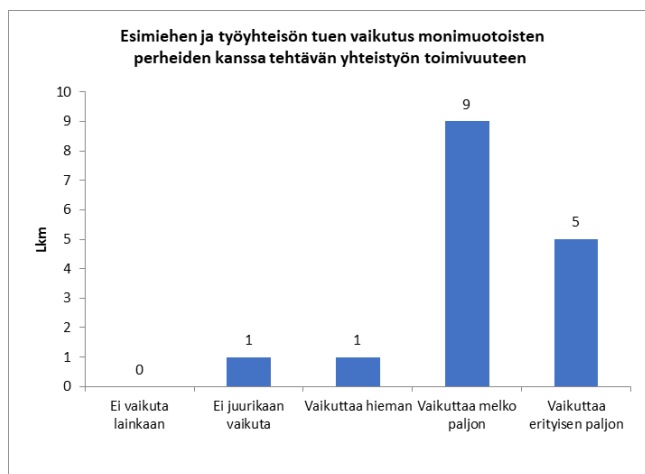
Viimeisenä teemana tutkimuksessamme on monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen. Lähestyimme kehittämisenäkökulmaa selvittämällä ensin, mitkä asiat vaikuttavat siihen, kuinka hyvin yhteistyö monimuotoisen perheen kanssa toimii. Selvitimme myös, minkä perhemuotojen kanssa varhaiskasvattajilla on eniten haasteita ja mistä nämä haasteet johtuvat. Lopuksi selvitimme mistä perhemuodoista varhaiskasvattajat tarvitsisivat lisää tietoa ja millaista tämän tiedon tulisi olla.

KUVIO 8. Perhetyyppien ja niiden erityispiirteiden tietämyksen vaikutus monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen.

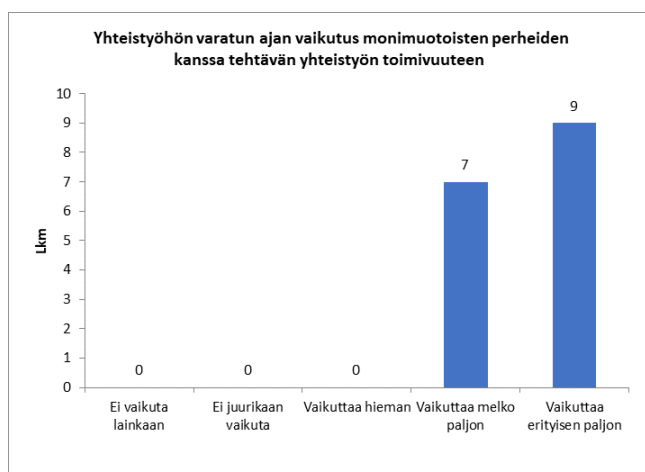
Halusimme kyselyllämme selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, kuinka toimivaa monimuotoisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on. Ensimmäiseksi selvitimme, kuinka paljon eri perhetyyppien ja niiden erityispiirteiden tuntemus

vaikuttaa yhteistyön sujuvuuteen. Vastaajista suurin osa (13) vastasi, että tuntemus vaikuttaa yhteistyön toimivuuteen joko melko paljon tai erityisen paljon. Kahden vastaajan mielestä tuntemus vaikuttaa hieman ja yksi vastaajista on sitä mieltä, että se ei vaikuta yhteistyöhön juurikaan.

KUVIO 9. Esimiehen ja työyhteisön tuen vaikutus monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen.

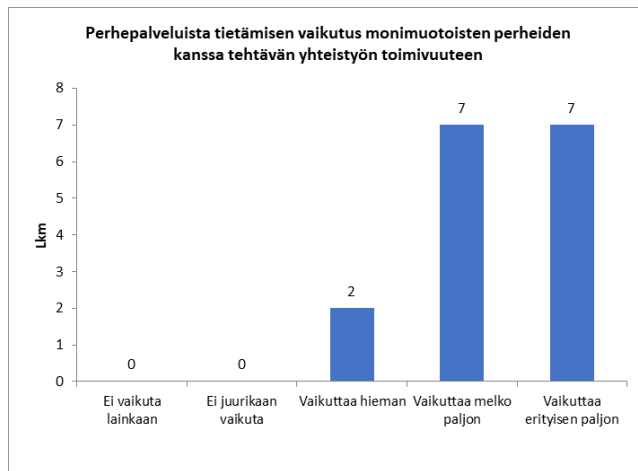
Varhaiskasvatuksessa esimiehen ja työyhteisön tuki vaikuttaa moneen asiaan. Kyselyllämme halusimme selvittää, kuinka paljon se vaikuttaa monimuotoisten perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Jopa yhdeksän vastaajaa kertoi esimiehen ja työyhteisön tuen vaikuttavan melko paljon yhteistyön toimivuuteen ja viisi vastaajaa valitsi vaihtoehdon ”vaikuttaa erityisen paljon”. Vaihtoehdot ”ei juurikaan vaikuta” ja ”vaikuttaa hieman” saivat molemmat yhden vastauksen.

KUVIO 10. Yhteistyöhön varatun ajan vaikutus monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen.

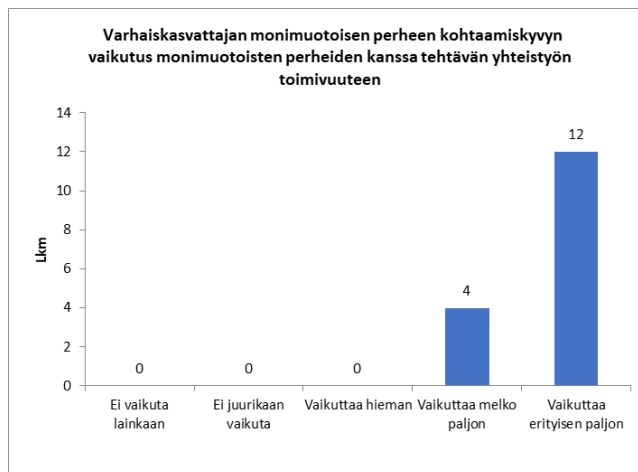
Monimuotoisen perheen kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen vaikuttaa moni seikka ja halusimme selvittää, onko aika yksi niistä. Kaikki vastaajat vastasivat

yhteistyöhön käytetyn ajan vaikuttavat yhteistyön toimivuuteen joko melko paljon (7 vastaajaa) tai erityisen paljon (9 vastaajaa).

KUVIO 11. Perhepalveluista tietämisen vaikutus monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen.

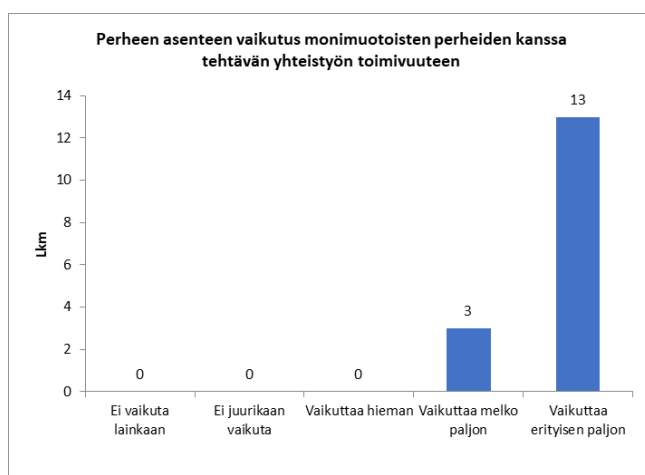
Perhepalveluosaaminen on tärkeässä osassa varhaiskasvattajan työtä. Selvitimme kyselyssämme, kuinka paljon se vaikuttaa siihen, miten yhteistyö monimuotoisen perheen kanssa toimii. Kaksi vastaajaa kertoi sen vaikuttavan hieman yhteistyön toimivuuteen, kun taas sekä vaihtoehto ”vaikuttaa melko paljon” että vaihtoehto ”vaikuttaa erityisen paljon” saivat molemmat 7 vastausta.

KUVIO 12. Varhaiskasvattajan monimuotoisen perheen kohtaamiskyvyn vaikutus monimuotoisten perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Vastaajien mukaan varhaiskasvattajan kohtaamiskyvyllä on suuri merkitys monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen. Jopa 12 vastaajaa kertoi sen vaikuttavan erityisen paljon ja loput neljä vastaajaa kertoi se

vaikuttavan melko paljon. Kukaan ei kieltänyt kohtaamisen vaikutusta yhteistyön toimivuudessa.

KUVIO 13. Perheen asenteen vaikutus monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen.

Kyselymme keskittyi pääasiassa ammattilaisen rooliin, mutta halusimme selvittää myös, kuinka paljon perheen asenne vaikuttaa monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen. Melkein kaikki (13 vastaajaa) kertoi perheen asenteen vaikuttavan erityisen paljon ja kolme vastaajaa koki sen vaikuttavan melko paljon yhteistyön toimivuuteen. Vastaajat olivat asiasta melko yksimielisiä.

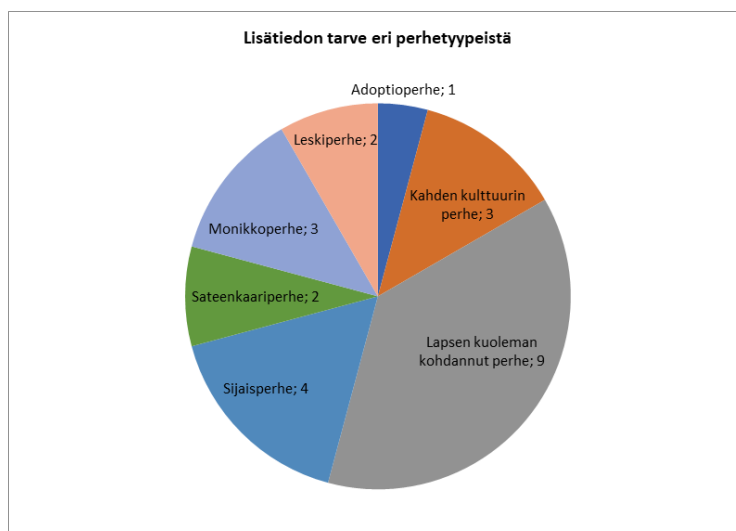
Kyselyssämme selvitimme, minkä perhemuodon kanssa tehtävän yhteistyön vastaajat kokivat kaikista haasteellisimmaksi. Vastauksissa nostettiin eniten esille maahanmuuttajaperheet, ero/uusperheet ja lapsen kuoleman kohdanneet perheet. Yksittäisiä vastauksia saivat myös monikkoperheet, sijaisperheet ja sateenkaariperheet. Kaksi vastaajaa mainitsi, että minkä vaan perheen kanssa tehtävä yhteistyö voi olla haastavaa, mikäli huoltajat eivät halua tehdä yhteistyötä.

Halusimme kyselyllämme löytää myös syitä sille, miksi joidenkin tiettyjen perhetyyppien kanssa voi olla haastavaa tehdä yhteistyötä. Vastaajat, jotka mainitsivat maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävän yhteistyön kaikista haasteellisimmaksi, perustelivat vastauksiaan pääasiassa kommunikointiin liittyvien haasteiden kautta. Näitä haasteita kommunikaatiossa vastaajien mukaan aiheuttaa pääasiassa yhteisen kielen puutos. Tästä aiheutuu vastaajien mukaan väärinkäsityksiä niin puhutussa kielessä kuin viestienkin

ymmärtämisessä. Vastaajat nostivat esille myös erilaiset kulttuuritaustat, asenteet ja tavat, joita liittyy eri kulttuureihin.

Vastaajat, joille ero- tai uusperheen kanssa tehtävä yhteistyö on haasteellisinta, nostivat syiksi sen, että lapsi usein kärsii vanhempien eron ja/tai riitaisien välien vuoksi ja sen, että vuorovaikutus ei välttämättä toimi ja informaatio kulje perheen eri jäsenten kesken. Lapsen kuoleman kohdanneen perheen kanssa tehtävän yhteistyön haasteellisuus liittyy vastaajien mukaan kuolemaan aiheena. Vastaajat toivat esille sitä, kuinka haastava, kamala, herkkä ja suuri aihe kuolema on sen kohdanneelle perheelle ja lapselle.

Vastaajat nostivat yksittäisinä haasteellisina perheinä yhteistyön näkökulmasta monikko-, sijais- ja sateenkaariperheet. Syinä yhteistyön haasteellisuudelle vastaajat nostivat tietämättömyyden ja kokemuksen puutteen monikkoperheistä, luottamuksen ja tiedonkulun puutteen sijaisperheiden kohdalla sekä erilaisuuden kokemisen ja yhteiskunnan asettamat normit sateenkaariperheiden kohdalla. Kaksi vastaajaa, jotka nostivat haasteellisimmiksi perheiksi mitkä vaan perheet, perustelivat vastauksiaan huoltajien yhteistyöhaluttomuudella sekä sillä, että varhaiskasvatuksen henkilökunnan halu auttaa nähdään hyökkäyksenä perhettä vastaan.

KUVIO 14. Lisätiedon tarve eri perhetyypeistä. Kuvion numerot osoittavat vaihtoehdon esiintyvyyden määrän.

Kysyimme, mistä perhetyypeistä vastaajat haluaisivat lisää tietoa. Vastaajista yli puolet (9) vastasi lapsen kuoleman kohdanneen perheen. Seuraavaksi eniten vastauksia saivat sijaisperheet, kahden kulttuurin perheet ja monikkoperheet.

Saatuamme vastaukset siihen, mistä perhetyypeistä vastaajat haluavat lisää tietoa, selvitimme minkälaista tietoa he tarvitsisivat. Vastaajat, jotka tarvitsisivat lisää tietoa lapsen kuoleman kohdanneesta perheestä, kertoivat haluavansa tietoa siitä, miten perhettä ja lasta voidaan tällaisessa tilanteessa tukea. Vastauksissa esiintyi usein myös sana ”kohtaaminen”, josta vastaajat halusivat lisää tietoa eri perhemuotojen kohdalla. Vastaajat nostivat esiin sen, että tiedon tulisi olla arjen kokemuksia ja kokemusperäistä tietoa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme ”Mitä erityistä tulee huomioida monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä?” saimme kattavan ja monipuolisen vastauksen. Aloitusk keskustelun tärkeys nousi tuloksissa vahvasti esille, koska se antaa perheelle ja varhaiskasvatukselle ensivaikutelman toisistaan ja luo pohjan yhteistyölle. Jopa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 34) korostetaan varhaiskasvatuksen aloituksen tärkeyttä. Tuloksissa ei noussut esille varhaiskasvattajan omaa käytöstä tai perehtymistä monimuotoisiin perheisiin. Monimuotoisten perheiden kohdalla on kuitenkin tärkeää huomioida perheen kanssa avoin keskustelu ja kysyminen. Tietoa monimuotoisista perheistä on tärkeää hankkia myös itse. (Monimuotoiset perheet 2020, 31–32.)

Luottamuksen luominen mahdollistaa toimivan yhteistyön huoltajien ja varhaiskasvattajien välille ja tukee kasvatusyhteistyötä (Opetushallitus 2018, 34). Luottamuksen luominen voi vaatia monimuotoisten perheiden kanssa erityistä huomioon ottamista. Yllättävän moni vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että monimuotoisiin perheisiin tulisi suhtautua kuin muihinkin perheisiin. Pohdimme tätä väitettä ja olemme samaa mieltä, mutta jokainen perhe tulee kuitenkin ottaa huomioon yksilöllisesti heidän taustansa ja tarpeensa huomioon ottaen. Epäselväksi jää mitä vastaajat tarkoittavat suhtautumisella ”kuin muihinkin perheisiin”.

Toinen tutkimuskysymyksemme oli ”Miten ja missä varhaiskasvattajat tukevat monimuotoisia perheitä päivähoidossa?”. Varhaiskasvattajat ovat osalle perheistä ainoita ihmisiä, jotka voivat auttaa kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä ja ongelmissa. Moni vastaajista olikin vastannut, että näissä asioissa monimuotoiset perheet tarvitsevat erityistä tukea. Tuloksista näkyi vahvasti, kuinka tärkeää varhaiskasvattajien osaaminen palveluohjauksesta on. Perheitä tulee osata ohjata eri palvelujen piiriin, jossa Tampereella toimivat varhaiskasvatuksen ohjaajat ja tulevaisuudessa myös varhaiskasvatuksen sosionomit ovat tärkeässä roolissa ja apuna varhaiskasvattajien työssä.

Pohdimme sitä, kuinka paljon laajempi osaaminen ja näkemys sosionomilla on koulutuksensa kautta lapsi- ja perhepalveluista.

Tutkimuksellamme emme saaneet mielestämme tarpeeksi kattavaa vastausta sille, miten varhaiskasvattajat tukevat monimuotoisia perheitä. Olisimme toivoneet yksityiskohtaisempia vastauksia avoimiin kysymyksiimme. Vastauksissa nousi esiin palveluohjaus ja keskustelu, näihin olisimme kaivanneet konkreettisia esimerkkejä. Yksi vastaajista nousi esiin perheiden ongelmien ennakkoinnin, joka on avainasemassa ennaltaehkäisevän työn kannalta. Ongelmien ennakkoinnissa auttaa monimuotoisten perheiden erityispiirteiden tunnistaminen, jolloin asioihin voidaan puuttua ajoissa.

Viimeinen tutkimuskysymyksemme käsitteli sitä, mitä kehitettävää monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on varhaiskasvattajan näkökulmasta. Yhteistyön toimivuuden näkökulmasta haluamme nostaa tuloksista esille sen, kuinka paljon yhteistyöhön varattu aika vaikuttaa yhteistyön toimivuuteen. Vastauksissa tuli esille, että varattu aika vaikuttaa toimivuuteen merkittävästi. Ongelmaksi koituukin vähäinen aika yhtä perhettä kohden käytettäväksi. Varhaiskasvatukseen tarvittaisiinkin lisää työntekijöitä, sillä ainainen resurssipula kostautuu perheille.

Yhtenä suurena haasteena monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on vastaajien mukaan tiedonkulun ja kommunikaation puute. Tulkkipalveluita hyödynnetään nykypäivänä yhä enemmän ja ne ehkäisevät osaltaan edellä mainittuja ongelmia etenkin maahanmuuttajaperheiden kohdalla. Ero- ja uusperheet koettiin varhaiskasvattajien mukaan haasteellisimmiksi perhemuodoiksi yhteistyön kannalta. Jäimme pohtimaan, nostettiinko ero- ja uusperheet esille haasteellisena perhetyyppinä sen vuoksi, että niitä on nykypäivänä niin paljon. Varhaiskasvattajat tarvitsisivat lisää tietoa siitä, miten ero vaikuttaa lapseen ja vanhempiin ja, miten heitä voitaisiin tukea.

Jäimme miettimään tutkimustuloksissa menetelmien käytön puutetta ja konkreettisia esimerkkejä menetelmistä. Vastaajat korostivat paljon keskustelun merkitystä perheiden kanssa, mutta se ei ole aina luontevin tapa kaikkien perheiden kanssa. Kaikille vaikeista ja henkilökohtaisista asioista puhuminen ei

ole helppoa, jolloin niitä voitaisiin käydä läpi eri tavoin esimerkiksi verkostokartan tai muun menetelmän avulla. Varhaiskasvatuksessa tulisi olla saatavilla erilaisia menetelmiä eri tilanteisiin, joita varhaiskasvattajat voivat käyttää haastavissa tilanteissa.

7 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyömme pohjautuu teoreettisiin lähtökohtiin ja teoria seuraa koko tutkimuksemme läpi. Lähteinä opinnäytetyössämme käytämme ajankohtaista ja monipuolista kirjallisuutta ja lähdemateriaalia. Etsimme myös englanninkielisiä lähteitä aiheeseen liittyen.

Ennen tutkimuksen aloittamista teimme tutkimussuunnitelman. Jo tutkimussuunnitelmavaiheessa mietimme tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta sekä tutkimusta yleisesti. Tutkimusta varten haimme tutkimusluvan Tampereen kaupungilta ja sen saatuaamme lähetimme kyselylomakkeet sähköisessä muodossa päiväkotien johtajille. Itse kyselyssä kiinnitimme huomiota siihen, että kysymykset eivät johdattele vastaajaa tiettyyn suuntaan. Kyselyihin vastataan nimettömästi ja ne hävitetään niiden läpikäymisen jälkeen. Tulokset analysoimme tarkasti kuvioiden ja kaavioiden kautta. Vastaajan anonymiteetti säilyy koko tutkimuksen läpi, sillä tutkimusta ei voida yhdistää mihinkään tiettyyn päiväkotiin tai työntekijään. Vaikka kyselyyn vastaaminen on turvallista ja haluamme säilyttää jokaisen vastaajan anonymiteetin, niin internetkyselyyn vastaamiseen saattaa liittyä riskinä se, että vastaaja pystytään jäljittämään (Vilka 2015, 95). Kehotamme kyselyyn vastaajia vastaamaan kyselyyn esimerkiksi työpaikan tietokoneella tai salatulla selaimella, jotta vastausta ei pysty yhdistämään tiettyyn työntekijään. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista.

Tutkimuksessa tulee huomioida sen pätevyys eli validius. Kyselytutkimuksessa pätevyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin vastaukset vastaavat tutkimuksen kysymyksiin. Validius voi kärsiä, jos vastaaja ymmärtää kysymykset eri tavalla kuin mitä tutkimuksen tekijät ovat niillä tarkoittaneet. Tutkija ei voi käsitellä tuloksia oman ajattelutapansa mukaan silloin, jos kysymykset on ymmärretty eri tavalla kuin ne on tarkoitettu ymmärtää. Tällöin validius kärsii. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 226–227.)

Pyrimme tutkimuksessamme luotettavuuteen eli reliabiliteettiin, jotta tutkimustulokset eivät olisi sattumanvaraisia. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija ei vaikuta tutkimustuloksiin. (Vilkkä 2015, 194.) Olemme muodostaneet tietynlaisen hypoteesin tutkimuksemme tuloksista, mutta emme anna niiden vaikuttaa tutkimukseen. Pidämme mielessä objektiivisuuden ja hyväksymme myös sen, jos tutkimustulokset eivät ole linjassa hypoteesiemme kanssa. Tärkeää on myös muistaa, että tutkimustuloksia ei voida yleistää, sillä tutkimus elää vain yhdessä ajassa ja paikassa. Siispä Tampereen kaupungille tehty tutkimus ei päde yhteiskunnallisesti.

Tutkimuksemme tulosten luotettavuuteen vaikuttaa jokseenkin vähäinen vastaajamäärä ja vastausten laatu. Tavoitteenamme oli saada suuremmalta joukolta vastauksia, jolloin tulokset olisivat olleet luotettavampia ja edustaneet Tampereen varhaiskasvattajia. Avointen kysymysten vastaukset olivat monet melko lyhyitä. Osa avointen kysymysten vastauksista eivät vastanneet itse kysymyksiin. Tällaiset vastaukset rajasimme tulosten ulkopuolelle.

7.2 Pohdinta ja jatkokehittäminen

Aloitimme opinnäytetyöprosessimme ensiksi toisella aiheella, jossa yhteistyötahon kanssa toimiminen osoittautui haasteelliseksi ja päädyimme vaihtamaan aihetta. Aloitimme prosessimme tutustumalla monimuotoisiin perheisiin liittyvään kirjallisuuteen, sillä aihe oli meille molemmille melko tuntematon. Aloitimme opinnäytetyömme kirjoittamisen teoreettisesta viitekehiksestä, jonka jälkeen aloimme pohtia, mitä tutkimusmenetelmää käytämme. Päädyimme kyselylomakkeen käyttöön sen käytännöllisyyden vuoksi vallitsevassa maailmantilanteessa ja, koska se oli meille mieluisin tutkimusmenetelmä.

Opinnäytetyömme oli alun perin tarkoitus valmistua elokuuhun 2020 mennessä, mutta varhaiskasvattajien kesälomien vuoksi jouduimme pidentämään kyselyn vastausaikaa. Vaikka pidensimmekin vastausaikaa, emme saaneet vastauksia niin paljon kuin olisimme toivoneet. Teimme voitavamme saadaksemme

vastauksia lisää, mutta lopulta meidän oli vain pakko jatkaa eteenpäin. Opinnäyte opetti meitä joustamaan ja olemaan kärsivällisempiä. Prosessimme eteni sykleissä omien töiden ja muiden opintojemme vuoksi, haasteena oli orientoitua aina uudestaan prosessiin pienen tauon jälkeen. Syklimäinen eteneminen sopi kuitenkin meille, sillä pienet tauot auttoivat jaksamaan prosessin loppuun.

Toteutimme opinnäytetyömme tutkimuksellisen osuuden kyselylomakkeella. Saimme kyselylomakkeella vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Kysely toi kuitenkin mukanaan tiettyjä haasteita esimerkiksi kysymysten muotoilussa. Muutama vastaaja oli ymmärtänyt yhden kysymyksen hieman väärin, jolloin kyselyn pätevyys eli validius kärsi. Pääasiassa kysely oli kuitenkin onnistunut. Kyselyssämme oli yksi kysymys, jonka yksi vastausvaihtoehto oli ”otan huomioon normaalisti”. Jälkikäteen ajateltuna olisimme muuttaneet vastausvaihtoehto tai pyytäneet selittämään termin ”normaali”, sillä jokaisen ”normaali” tarkoittaa jokaiselle eri asiaa. Pohdimme myös olisiko haastattelulla saanut syvällisempiä vastauksia tutkimuskysymyksiimme, mutta koska aihetta ei ole vielä juurikaan tutkittu, saimme kyselyn avulla tarvittavan yleiskatsauksen aiheesta, josta on hyvä jatkaa.

Vaikka koemme, että opinnäytetyömme on onnistunut, vaatisi aihe vielä jatkotutkimuksia. Työmme keskittyi yleisesti kaikkiin monimuotoisiin perheisiin, jonka vuoksi jokaista eri perhetyyppiä oli mahdotonta käsitellä laajasti työssämme. Jatkotutkimuksena voisi keskittyä aina yhteen perhetyyppiin kerrallaan ja tutkia juuri kyseisen perhetyypin tukemisen keinoja ja huomioimista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksemme vastaajat ilmaisivat, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa monimuotoisista perheistä. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle voitaisiin järjestää koulutuksia aiheeseen liittyen ja jatkokehitysideana monimuotoisiin perheisiin liittyvä opas olisi tarpeellinen. Opas voisi sisältää konkreettisia tukemisen keinoja ja menetelmiä, joita kyselymme vastaajat olivat vailla.

Opinnäytetyöprosessin ja työelämän kannalta parityöskentely on ollut antoisaa. Opinnäytetyötä tehdessämme olemme innostaneet toinen toisiamme ja jakaneet osaamista toisillemme. Työelämän kannalta opinnäytetyö oli hyödyllistä ja opettavaista tehdä parin kanssa, koska työtä tehdään usein tiimissä. Odotamme

innolla, että pääsemme käyttämään ja jakamaan opinnäytetyöstämme saatua tietoa työelämässä.

8 LÄHTEET

Adoptioperheet ry. 2018. Adoptoitu lapsi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. https://adoptioperheet.fi/wp-content/uploads/2018/11/adoptiolapsi_varhaiskasvatuksessa_opas.pdf

Ahonen, L. 2018. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Duoduo. N.d. Vinkkejä kaksikielisen ja -kulttuurisen lapsen tukemiseen päivähoitossa. http://www.duoduo.fi/uploads/1/6/8/8/16885322/vinkkej_kaksikielisen_ja_-_kulttuurisen_lapsen_tukemiseen_pivhoidossa.pdf

Familia ry. 2010. Rakkautta ja vanhemmuutta kahden kulttuurin perheessä. Helsinki. http://www.duoduo.fi/uploads/1/6/8/8/16885322/duo_opasa5fi.pdf

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Jokinen, K. 2017. Ydinperheestä monimuotoisiin perheisiin-Perhe ja avioliitto muutoksessa. Toim. Maarit Hytönen. Kirkon tutkimuslaitos.

Koskinen, M., Sarkkinen S-M. & Svala, M. 2014. Kansainvälinen adoptio Suomessa. Tutkimusnäkökulmia adoptioon. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/43062/978-951-39-5590-8.pdf?sequence=4>

Leinonen, R. 2018. Sisällönanalyysi. Julkaistu 12.12.2018. Luettu 1.6.2020. <https://spoken.fi/sisallonanalyysi/>

Monimuotoiset perheet-
verkosto. Luettu 10.02.2020. <https://monimuotoisetperheet.fi/>

Monimuotoiset perheet. 2020. Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa. Opas kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille. <https://monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2020/10/Monimuotoiset-perheet-varhaiskasvatuksessa.pdf>

Nurminen, K. 2011. Kasvatuskumppanuus sijoitetun lapsen tueksi. <https://www.perhehoitoliitto.fi/files/119/kasvatuskumppanuus.pdf>

Opetusalan ammattijärjestö. N.d. Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Luettu 28.04.2020. <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>

Opetushallitus. N.d. Mitä on varhaiskasvatus? Luettu 10.08.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Paajanen, P. 2007. Perhebarometri 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Helsinki: Väestöliitto. <https://vaestoliitto-fi->

bin.directo.fi/@Bin/d9d6d977299c8cb658e804e2bf7005b2/1589180543/application/pdf/4952500/Perhebarometri%202007_web.pdf

Sateenkaariperheet ry. 2020. Sateenkaariperheet varhaiskasvatuksessa ja koulussa. http://www.sateenkaariperheet.fi/wp-content/uploads/2020/01/Varhaiskasvatus_ja_koulu.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Lausunto hallituksen tasa-arvo-ohjelman luonnoksesta. Julkaistu 12.02.2020. Luettu 1.6.2020. <https://monimuotoisetperheet.fi/lausunto-hallituksen-tasa-arvo-ohjelman-luonnoksesta/>

Størksen, I., Thorsen, A., Øverland, K. ja Brown, S. Early Child Development and Care. Experiences of daycare children of divorce. Luettu 1.10.2020. <https://www.tandfonline-com.libproxy.tuni.fi/doi/pdf/10.1080/03004430.2011.585238?needAccess=true>

Suomen Uusperheiden Liitto Ry. 2018. Pekka Larkela vuoden perheterapeutti 2018. Julkaistu 23.11.2018. Luettu 10.02.2020. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/pekka-larkela-vuoden-perheterapeutti-2018?publisherId=64093345&releasId=69847119>

Supli. 2020. Uusperheen kehitysvaiheet. Luettu 14.05.2020. <https://supli.fi/elamaa-uusperheessa/uusperheen-kehitysvaiheet/>

Tampereen kaupunki. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelma. https://www.tampere.fi/tiedostot/t/D4Vtwmf8d/Tampereen_varhaiskasvatussuunnitelma_2019.pdf

THL. 2020. Hyvinvointi- ja terveyserot. Lapset ja perheet. Päivitetty 25.3.2020. Luettu 11.8.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/lapset-ja-perheet>

Tilastokeskus. 2018. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2018. Päivitetty 22.05.2019. Luettu 14.05.2020. http://tilastokeskus.fi/til/perh/2018/perh_2018_2019-05-22_tau_003_fi.html

Torila, K. 2015. Sijoitettu lapsi varhaiskasvatuksessa. <https://peda.net/orimattila/v/pi7/slv>

Uro, J. 2009. ”Ydinperheellä” on vain lyhyt historia. Luettu 10.08.2020. Päivitetty 02.03.2009. <https://www.vau.fi/perhe/tarinoita-perheista/ydinperheen-lyhyt-historia/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Väestöliitto. N.d. 7. jakso: Monimuotoiset perheet. Luettu 22.05.2020. <https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/nettikurssit/parisuhde-puheeksi-neuvolatyossa/7-jakso-monimuotoiset-perheet/>

Väestöliitto. 2007. Perhe kannattaa. Luettu 10.8.2020.

https://www.vaestoliitto.fi/@Bin/580edcdf4875c511b6d50d5363d6e01b/1603969076/application/pdf/263809/PP-ohjelma_netiversio.pdf

Liite 1. Saatekirje

01.07.2020

Hei varhaiskasvatuksen opettaja!

Olemme sosionomiopiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötämme aiheesta "Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa". Opinnäytetyömme käsittelee perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä, monimuotoisten perheiden tukemista ja monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittämistä.

Toteutamme tutkimuksellisen osuuden varhaiskasvatuksen opettajille suunnatun kyselylomakkeen avulla Tampereen kaupungin päiväkoteihin. Vastaaminen vie aikaa max. 15 minuuttia. Kyselylomake täytetään nimettömästi eikä varhaiskasvatuksen yksikköasi kysytä, joten anonymiteetti säilyy tutkimuksen loppuun saakka. Vastaukset hävitetään niiden läpikäynnin ja analysoinnin jälkeen. Opinnäytetyömme pohjautuu vahvasti teidän vastauksiinne, jonka vuoksi jokainen vastaus on tärkeä.

Mikäli teille tulee kysyttävää tai jokin asia tutkimuksessamme mietityttää, meihin voi olla yhteydessä sähköpostitse:

Terveisin

Ida Huhdanperä ja Iina Järvinen

Liite 2. Kyselylomake

1. Koulutustausta: yliopisto, ammattikorkeakoulu
2. Työkokemus päivähoidosta varhaiskasvatuksen opettajana (vuosina):

Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

1. Mitä erityistä tulee huomioida monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä?

Monimuotoisiksi perheiksi voidaan määritellä adoptioperheet, kahden kulttuurin perheet, lapsen kuoleman kohdanneet perheet, tahatonta lapsettomuutta kokeneet perheet, sijaisperheet, sateenkaariperheet, monikkoperheet, leskiperheet, uusperheet ja yhden vanhemman perheet.

Kun monimuotoisen perheen lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen, mitä erityistä huomioit aloituksessa?

Miten otat huomioon seuraavat asiat vasukeskustelussa monimuotoisen perheen kanssa? (en ota huomioon, en ota juurikaan huomioon, otan huomioon normaalisti, otan huomioon normaalia enemmän, kiinnitän erityisen paljon huomiota)

- Perhesuhteista ja verkostoista keskustelu
- Parisuhteesta keskustelu
- Keitä kutsun vasukeskusteluun
- Avoimuus
- Keskusteluun valmistautuminen

Mitä erityistä liittyy luottamuksen luomiseen monimuotoisen perheen kanssa?

Miten mielestäsi juhlapyhiä (esim. äitienpäivä, isänpäivä ja jouluku) tulisi juhla päiväkodissa monimuotoiset perheet huomioon ottaen?

Mitä huomioit itsessäsi ja käytöksessäsi monimuotoisten perheiden kanssa toimiessa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Sanavalinnat
- Omat ennakkoluulot
- Vuorovaikutus (esim. kieli)
- Empatia
- Kiinnostuksen osoittaminen
- Joustavuus
- Suvaitsevaisuus
- Jokin muu, mitä?

Monimuotoisten perheiden tukeminen

2. Miten ja missä varhaiskasvattajat tukevat monimuotoisia perheitä päivähoidossa?

Missä varhaiskasvattajana koet, että monimuotoiset perheet tarvitsevat erityistä tukea? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kasvatuskysymykset ja -ongelmat
- Perhesuhteet ja niiden ongelmat
- palveluohjaus
- Syrjinnän kokeminen
- Sopeutuminen
- Arjen hallinta
- Jossain muussa, missä?

Valitse yksi tai useampi yllä olevista vaihtoehdoista ja kerro, miten olet tukenut tai tukisit perhettä siinä?

Miten päiväkodissanne näkyy monimuotoisten perheiden tukeminen?

Mitä olet kokenut hyödyllisiksi tukemisen keinoiksi monimuotoisten perheiden tukemisessa?

Monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen

3. Mitä kehitettävää monimuotoisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on varhaiskasvattajien näkökulmasta?

Mitkä asiat kokemuksesi mukaan vaikuttavat monimuotoisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen? (ei vaikuta lainkaan, ei juurikaan vaikuta, vaikuttaa hieman, vaikuttaa melko paljon, vaikuttaa erityisen paljon)

- Tieto perhetyypeistä ja niiden erityispiirteistä
- Esimiehen ja työyhteisön tuki
- Yhteistyöhön varattu aika
- Tieto perhepalveluista
- Kyky kohdata monimuotoinen perhe
- Perheen asenne yhteistyötä kohtaan

Minkä perhemuodon kanssa työskentelyn koet kaikista haasteellisimmaksi?

Mistä koet tämän johtuvan?

Mistä perhetyypeistä tarvitsisit lisätietoa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Adoptioperhe
- Kahden kulttuurin perhe
- Lapsen kuoleman kohdannut perhe
- Tahatonta lapsettomuutta kokenut perhe
- Sijaisperhe
- Sateenkaariperhe
- Monikkoperhe
- Leskiperhe
- Uusperhe
- Yhden vanhemman perhe

Millaista tietoa tarvitsisit edellä mainituista perhemuodoista?

- Kiitos ajasta ja vastauksistanne!